

PERE TORDERA

VENTURA PONS

HOMENATGE AL SEU TEATRE

Reconstruïm amb Joan Pera, Enric Majó, Josep Maria Pou i Joan Estrada el valuós llegat teatral que va deixar el director barceloní

TEXT TONI VALL

“**A** Ventura Pons, director dels bons, que entre llamps i trons, i en diversos tons, fa rajar les fonts del nostre teatre. I que ha combatut, lleial i tossut, la falsa virtut, i el joc massa brut, que el poden abatre”. És el poema que Joan Oliver li va dedicar a Ventura Pons l'any 1973 i són també les paraules que tots el que van assistir al funeral de Pons, a principis de gener, es van endur a casa impreses al seu recordatori. “Fa rajar les fonts del nostre teatre”, Oliver ho tenia clar. Havia conegut bé Pons, que va dirigir els muntatges teatrals dels seus textos *Bestiari* i *Allò que tal vegada s'esdevingué*. Avui les seves paraules ressonen, clares i eloqüents, i ens serveixen precisament per fer-li a Ventura Pons un homenatge centrat en la seva faceta creativa menys popular: el teatre. Va dirigir muntatges des de finals dels anys seixanta, durant tota la dècada dels setanta i fins al seu últim muntatge, *Tres boleros*, l'any 1983, quan ja s'havia convertit en director de cinema, la faceta per la qual sempre serà recordat. El teatre, però, va viure sempre molt a dins seu. Aquesta és la història.

UN AUTÈNTIC TRESOR DOCUMENTAL

Miquel Rey, mà dreta de Pons durant dues dècades, em concedeix el privilegi d'accedir a l'arxiu personal que el cineasta guardava amb cura i que permet entendre i posar en valor la seva fecunda, arriscada i molt interessant vida teatral. I que és, també, un autèntic tresor documental per copsar com era el teatre a Catalunya durant el tardofranquisme, quan encara les infraestructures culturals -Lliure, TNC-eren llunyanes i el teatre català (i en català) depenia de la misericòrdia de la censura. Pons tenia penjats a les parets de la seva oficina els cartells emmarcats de totes les seves pel·lícules, però també de tots els muntatges teatrals que va dirigir. Guardava uns quants exemplars dels programes de mà i també, i aquí tro-

TRAJECTÒRIA TEATRAL

A l'esquerra, Ventura Pons en una imatge d'arxiu. A la imatge superior, diversos dels programes de mà de les obres de Ventura Pons, com *Tres boleros*, l'obra de Harvey Fierstein que, amb traducció de Quim Monzó, va significar el comiat de Pons com a director teatral. A la dreta, una imatge del director i productor durant la seva faceta vinculada als escenaris.

FOTOS: ARXIU TONI VALL

bem el més interessant, tota la documentació que generava cada muntatge. Fotografies, esclar, però també els textos d'assaig, les correccions, els contractes, centenars de retalls de premsa, la correspondència amb els autors i els empresaris de les sales de teatre i els permisos de la censura. Així, podem comprovar que complicat va ser obtenir el permís per portar a escena l'any 1969 *El knack o qui no té grapa no endrapa*, el text d'Ann Jellicoe, que va ser un èxit al Teatre Windsor de la Diagonal. Fullejo també la documentació de *L'auca del Senyor Llovet*, de Jordi Teixidor, també acceptada per la censura, i d'*Allò que tal vegada s'esdevingué*, anticlerical i subversiva –el mateix Pons s'estranya, a les seves memòries *Els meus (i els altres)* (Ed. Proa) que els permetessin fer-la pujar a l'escenari de l'enyorat teatre Capsa.

UN HOME DE TEATRE

Parlo amb Joan Pera, un dels actors d'aquell muntatge i també d'*El Knack* i de *Bestiari*, que, malgrat el bon repartiment i la música de La Trinca, va ser un sonor fracàs de públic. “El Ventura mai va deixar de ser un home de teatre, l'estimava i el portava sempre a dins, era intel·ligent, intuïtiu, generós. Mai escatimava, mai renunciava al que creia que havia de fer”. I destaca així mateix el triple compromís que va adquirir Pons en l'àmbit teatral. Per una banda, dirigir muntatges d'autors catalans (Oliver, Teixidor, *El cap i la fi*, de Carles Valls). De l'altra, recórrer a clàssics com el *Don Juan Tenorio* que va dirigir amb Mary Santpere i Joan Capri. O a Shakespeare i el *Nit de reis*. I potser la part més important: estar atent a autors estrangers contemporanis i adquirir-ne els drets per fer-los pujar als nostres escenaris. En aquest sentit, va ser molt important el muntatge al Romea de *Quan va ser el darrer cop que vas veure la mare?*, de Christopher Hampton. Amb traducció encarregada a Manuel de Pedrolo, el text aborda de ple la temàtica LGTBI, que sempre va ocupar i preocupar Pons. “Era aire nou, renovador, arriscat”, exclama Pera, també membre del repartiment de *Quan va ser el darrer cop que vas veure la mare?*

“Al Ventura el teatre el va alimentar sempre i s'hi va mantenir fidel fins al final”

Coincideix en l'anàlisi, fil per randa, Enric Majó. El protagonista d'*El vicari d'Olot* i *La rossa del bar*, dos dels films més populars de la primera etapa de Pons al cinema. Abans, però, Majó va ser escenògraf i figurinista dels espectacles de Núria Feliu que Pons va dirigir a la Cúpula Venus. El mateix paper que va tenir a *Tres boleros*, l'obra de Harvey Fierstein que, amb traducció de Quim Monzó, va significar el comiat de Pons com a director teatral. Quina alegria trobar la foto de Pons, Monzó i l'actor Joaquim Cardona davant del teatre de Broadway on es va estrenar el muntatge original! “El Ventura i jo ens enteníem molt bé, era molt exigent, però també era fàcil treballar amb ell”, explica Majó. “Era audaç i atrevit, quan pocs defensaven els continguts LGTBI des de la cultura, ell s'hi va llançar de ple”. I van ser una audàcia, continua, els tres espectacles que, juntament amb Joan Estrada, es va inventar Núria Feliu a la Cúpula. Estrada, figura fonamental de la Cúpula Venus i col·laborador pacient i incansable de Pons durant dues dècades, va intervenir també a *Tres boleros*, al desaparegut teatre Martínez Soria: “El Ventura va venir al Paral·lel!”, exclama Estrada. I és que estava acostumat a teatres més “oficials” com el Windsor, el Romea i el Capsa i trepitjar el carrer més *teatrero* i canalla de Barcelona amb un projecte tan personal va ser també tota una experiència. “El teatre, després de quinze anys, ja se li estava fent una mica feixuc i amb la bomba d'*Ocaña retrat intermitent* es va llançar de ple al cine –recorda Majó–. El teatre és un art extremadament efímer, recordar el Ventura com a gran home de teatre és un deure i una reivindicació molt escaient”.

L'ÚLTIM PROJECTE

El fons teatral a què hem tingut accés dona fe tant de l'afany arxivístic de Pons com de la seva gran entrega a l'art que el va fer debutar professionalment. Així ho destaca també Josep Maria Pou. Mai van coincidir al teatre –Pou va viure a Madrid entre finals dels seixanta i mitjans dels noranta– però van tenir una intensa connexió teatral que els portava a viatjar plegats a Londres i Nova York i a encomanar-se mútuament descobertes i muntatges que no havien de perdre's: “Al Ventura el teatre el va alimentar sempre i s'hi va mantenir fidel fins al final”. Es refereix, esclar, a les adaptacions que va fer al cinema d'obres teatrals d'autors com Belbel, Benet i Jornet i Lluïsa Cunillé. Però no només, els últims anys, difícils de salut i de feina, el teatre va ser un refugi: “Volia tornar al teatre!”, exclama Pou. De fet, ho va fer, sense gaire soroll, el 2018 al teatre Versus, amb *Quina feinada!*, un monòleg interpretat per Roger Pera. Però en volia més! Pou revela que Pons volia tornar al Romea a fer *Allò que tal vegada s'esdevingué*, amb Joan Pera. “En vam parlar durant l'últim any i ho estàvem estudiant, però ja no vam poder concretar-ho”, lamenta Pou. “Era un gran home de teatre i un bon amic”, conclou.

El fons teatral al qual hem tingut accés és una autèntica joia que dona fe de la vàlua i la importància essencial de Ventura Pons durant la quinzena llarga d'anys que va estar entregat a l'art teatral. Desvela com era de complicat i compromès aixecar projectes a contracorrent de l'*statu quo* cultural del moment. També revela com Pons es va entossudir a fer valdre la tradició i també la modernitat teatral, com va reeixir i també com va fracassar en alguns intents. Veiem com va posar els fonaments al seu gust pels personatges polièdrics, pel compromís cultural, però també l'observem cívic amb els drets socials menyspreats i perseguits durant dècades. Un fons documental, en fi, per estudiar una trajectòria valuosíssima i una porció cabdal de la història del teatre català. ●